

Att tygla mäktiga företag

Jean Tirole får årets ekonomipris för sin analys av hur man kan förstå och reglera branscher med bara ett eller några få mäktiga företag. Han har skapat en sammanhållen teori med tillämpning på centrala policyfrågor: Hur bör myndigheterna hantera fusioner och karteller? Hur bör de reglera monopolister och oligopolister?

På vissa marknader finns det bara utrymme för en ensam producent, ett monopol. Traditionellt har detta gällt till exempel järnvägstransporter, motorvägar, vatten, post- och telekommunikationer och – på mindre orter – även välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg. Att få sådana monopolister att bete sig på önskat sätt kan vara svårt, vare sig monopolföretaget drivs i offentlig eller privat regi. Ofta blir kostnaderna alltför höga eller kvaliteten alltför låg. Reglerande myndigheter kan inte bara kommendera fram stora förbättringar, eftersom de har för lite information om och hur företaget kan åstadkomma detta.

Även på marknader där konkurrensen skulle kunna vara större händer det ibland – om myndigheterna inte ingriper – att lågproduktiva företag överlever genom att

hindra nya och mer produktiva företag från att komma in på marknaden.

Ända sedan mitten av 1980-talet har Jean Tirole blåst nytt liv i forskningen om sådana marknadsmisslyckanden. Han har använt moderna teoretiska metoder som spelteori (matematiska analyser av konflikt och samarbete) och kontraktsteori (hur man kan nå avtal när parterna har olika tillgång till information).

Den genomgående slutsatsen är att det inte finns några standardlösningar som kan tillämpas överallt. Istället bör reglering och konkurrenslagstiftning noga anpassas till de specifika förhållandena i varje enskild bransch. Genom att tillämpa Jean Tiroles forskningsresultat kan myndigheter världen över bättre sporra mäktiga företag att bli mer produktiva och samtidigt hindra dem från att skada konsumenter och konkurrenter.

Hur ska man försäkra sig om att ett fåtal storföretag som dominerar på en oligopolmarknad konkurrerar på rätt villkor? Det finns ingen enkel patentlösning, utan det gäller att hitta den speciella lösning som passar bäst i varje enskilt fall, konstaterar Tirole.

Hur ska man förhindra missbruk av marknadsmakt? Ibland är företag stora, inte för att de är särskilt produktiva utan för att de utnyttjar sin ledande ställning för att hindra nykomlingar med bättre idéer att komma in på marknaden.

Jean Tirole har även studerat konkurrens mellan så kallade plattformsföretag i digitaliserade branscher, till exempel säljare av sökmotorer, sociala medier, och kreditkort. Dessa skiljer sig från traditionella företag och kräver därför andra regler. Plattformsföretag kopplar ihop två eller fler

sorters kunder, som ofta behandlas helt olika. En sökmotor kan till exempel vara gratis för enskilda användare utan att detta behöver ses som skadlig prisdumpning. Tvärtom, gratis sökning ökar antalet användare, vilket gör företagen villiga att betala mer för annonser.

Jean Tirole

Fransk medborgare. Född 1953 i Troyes, Frankrike. Scientific Director vid Institut d'Économie Industrielle, Toulouse School of Economics, Université Toulouse 1 Capitole, Frankrike.

